Foto: Alex Tran

Debatten, der blev væk

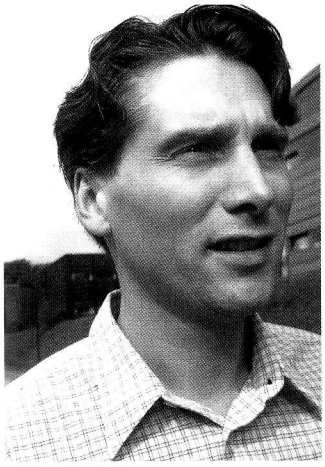

Af Roger Buch, Lektor, Ph.d., cand.scient. pol., Danmarks Journalisthøjskole

Strukturreformen blev brugt som begrundelse for folketingsvalget 2005. Men i samme øjeblik valget var udskrevet, forsvandt reformen som dug for solen. Formentlig vil det gentage sig ved valgene den 15. november: De vigtigste spørgsmål debatteres ikke

At valgkampen ikke kom til at handle om reformen, er umiddelbart helt uforståeligt, da reformen ikke blot er disse års, men også de næste årtiers vigtigste politiske beslutning. Når der om 20 eller 50 år kigges tilbage på VK's regeringsperiode, vil strukturreformen og muligvis skattestoppet være det, der huskes på den indenrigspolitiske front.

Strukturreformen er en historisk beslutning, men også i de kommende års praktiske politik bliver reformen udgangspunktet, omdrejningspunktet og hovedindholdet både i Folketinget og i de nye regioner og kommuner. Sat på spidsen burde valgkampen 2005 ene og alene have handlet om reformen, hvis valgkampes indhold var styret af politisk vigtigheds- og relevanskriterier – men det er valgkampe selvfølgelig (?) ikke. Valgkampe styres derimod af taktiske og strategiske overvejelser, og her er det let at forstå, hvorfor reformen ikke indgik i partiernes kampagner.

Kritikerne dukker op først

Den kolossale lovpakke, som regeringen fremlagde den 1. december 2004, indeholder mange problemer. De 49 lovforslag og 2.800 sider lovtekst har udløst bekymrede ansatte, tjenestemænd og fagforeninger, som truer med, at flytningen af medarbejdere kan ende i domstolene, bekymring for den faglige kvalitet, når opgaver flyttes fra amterne til de nye kommuner, skattestigninger til hundredtusindvis af danskere på grund af de nye fælles skatteniveauer i de sammenlagte kommuner, protester de steder, hvor de nye kommunegrænser ikke følger de lokale ønsker. Ja, selv en glad nyhed, som at KMD, det tidligere Kommunedata, fordobler sin medarbejderstab, er problematisk, fordi det meget håndgribeligt viser, at gennemførelsen af reformen vil udløse omkostninger i milliardklassen. Sådan vil det være ved enhver reformproces, – problemerne samt kritikere vil dukke op først og mest intenst – de positive sider og dem, som finder loven god, vil ikke være nær så aktive som skeptikerne. Det er derfor yderst forståeligt, at VK-regeringen ikke havde lyst til at gøre reformen til noget centralt i valgkampen.

Tvunget til at udskrive valg

Men regeringen var måske af en helt anden grund tvunget til at udskrive folketingsvalget før reformen. Regeringen var allerede, inden den blev dannet i 2001, bygget op omkring det, nogen kalder kontrakt-politik, – et koncept, hvor 'Vi lover, hvad vi holder' – er det centrale fixpunkt. Og her falder reformen markant uden for.

Regeringen havde aldrig før valget 2001, i regeringsgrundlaget fra 2001 eller før sommeren 2002 lovet en strukturreform. Den 20. juni 2002 slog indenrigsministeren fast med syvtommersøm i Folketingets Kommunaludvalg, at regeringen hverken havde planer eller overvejelser om en reform, at kommuner og amter grundlæggende gjorde det godt, og at han var dybt uenig med de økonomiske vismænd, der talte for en reform – indenrigsministeren gav vismændene denne sylespidse bemærkning med på vejen: „... så er der imidlertid et forhold, som jeg synes, at vismændene glemmer at tage højde for. Det kan vel kort omtales som den praktiske virkelighed". Syvtommersømmene blev imidlertid alle trukket ud i løbet af sommeren og mediernes agurketid, hvor en større debat om blandt andet sundhedsvæsenet udspandt sig, og den 9. august meldte statsministeren fra Venstres sommergruppemøde, at Strukturkommissionen var undervejs.

Der er intet kritisabelt i, at en regering skifter mening, selv ikke på store spørgsmål, men det var et politisk-strategisk problem i forhold til det

"Sat på spidsen burde valgkampen 2005 ene og alene have handlet om reformen, hvis valgkampens indhold var styret af politiske vigtigheds- og relevanskriterier"

kontrakt-politiske koncept. For hvordan skulle vælgerne i starten af 2005 kunne have tillid til statsministerens løfter om, at regeringen i de kommende år ikke vil gennemføre store omfattende velfærdsreformer, uden at vælgerne først havde fået mulighed for at tage stilling ved et folketingsvalg – hvis regeringen samtidig gennemførte en af danmarkshistoriens største reformer, uden at spørge vælgerne?

Ville ikke stoppe reformen

Regeringen var altså på den ene side tvunget til et valg før vedtagelsen af reformen, og på den anden side havde regeringen ingen interesse i, at valget skulle handle om reformen. Men hvorfor brugte oppositionen ikke dette til under valgkampen, at presse regeringen politisk. Forklaringen er primært, at Socialdemokraterne – og ikke mindst den afgående formand, – så med grundlæggende positive øjne på reformen. På trods af, at man ikke var med i regeringens og Dansk Folkepartis aftale om reformen, var der intet ønske om at stoppe eller bremse projektet, hvis man fik magten. Der var med andre ord klare begrænsninger i, hvor meget man kunne kritisere VK-regeringen, hvis Socialdemokraterne efter en valgsejr skulle kunne gennemføre 95-98 procent af reformen uforandret.

Vælgerne var uinteresserede

Nu er det ikke alene partierne, som definerer en valgkamps temaer. Mediernes dagsorden kan være en selvstændig faktor, men heller ikke her var der stor interesse. Alt dette måske først og fremmest under indtryk af den sidste af de tre vigtigste aktører i skabelsen af den politiske offentlighed: Vælgernes dagsorden. I meningsmålinger om de vigtigste emner for vælgerne kom reformen langt, langt nede af listerne – kun ganske få procent nævnte temaet. Så ikke mindst i dette lys er det forståeligt, at hverken regering, opposition eller medier satte fokus på reformen. Reformen er stadig på mange måder en diffus og uoverskuelig 'centralt fastsat detaljeret gennemtænkt elitær plan'.

Men det vil ændre sig i 2007 – reformen vil blive lokal og konkret virkelighed, når de nye skatte- og serviceniveauer samt debatten om antallet af skoler, plejehjem og sygehuse blusser op.

Erfaringerne fra Bornholm

Resultatet vil uden tvivl på kort sigt være det samme som på Bornholm: En kraftig utilfredshed i befolkningen, sådan som en undersøgelse viste det i efteråret. Det er ikke hele sandheden om Bornholm og reformen der. Det er heller ikke en test af hele ideen om en strukturreform. Det er derimod sandheden om alle reformer: I starten er der en masse problemer og fejl; og sandheden om danskerne: Vi bliver let utilfredse, når noget forandres. Men utilfredsheden bliver især stor, hvis ingen på forhånd taler om problemerne og de upopulære sider. Det gjorde man ikke på Bornholm, og det samme vil gentage sig ved valget den 15. november: Lukning af skoler og sygehuse, økonomiske stramninger, store skift i serviceniveau – alt det som ledende politikere og embedsmænd overalt i landet er ved at forberede sig på – det vil ingen sætte fokus på under valgkampen. Her vil præsidentvalgene om borgmesterposterne, den politiske kabalelægning og personerne dominere. Befolkningens reaktion vil komme i 2008 og 2009 ... og selv om VK-regeringen, efter alt at dømme, hverken blev straffet eller belønnet for strukturreformen ved folketingsvalget i 2005, så kan situationen ved næste folketingsvalg blive en helt, helt anden.□